

Ve tå Siller

Byblaet för Sillerö byaråd

Apr 2011 Nr 1 Årgång 9

Vad händer med "Gälä"?

Hur ser framtiden ut här i Sillerö?
Då vi har sett att en omfattande test med en golfbil och åtföljand trådlösa kommunikation äger rum så leder det tankarna till en kommande golfbana. Projektansvarig här i byn vill ej kommentera utvecklingen. Men det lutar åt att det är en golfbana på gång.

Pubafton i Bystugan Sillerö 20 maj

Kl 19.00 är grillen laddad och kylskåpet fullt. Samma kockar som förra året med tillägg.

Drycker, även alkoholfria finns, och kaffe med dopp.
Tord underhåller med reseminnen i bild. Och Torsten med dragspel.

Meddelas endast på detta vis.

Fröken Vår

Hon kommer med solen
Och värmen och töet
Sen svänger hon spöet
Och hokus och pokus
Så växer det krokus
Invid våran knut
Och vintern är slut

Elsa

Tidskrifter

Det finns tidningar och tidskrifter i biblioteket. Kolla! ”Råd och Rön” kan t. ex ge tips innan du köper dyra saker. ”Populär Historia” vandrar runt i vårt förflutna i engagerande artiklar. ”Språk” tar upp vad som händer med våra språk i tal, skrift och dialekt. ”PC för alla” tipsar om och bedömer datanyheter. ”Vi bilägare” och ”Classic Motors” är något för bilentusiaster.

Har du en tidning du kan tänka dig att lägga i bystugan när du har läst klart så andra kan få läsa? I stället för att slänga direkt kan vi slänga lite senare. Det finns en ställning på bokhyllan med plats för fler publikationer. Tillsammans kanske vi har ganska många olika prenummerationer.

Yvonne

Rödlistade avlopp en skitsak för kommunen

C:a 30 personer infann sig i Bystugan den 27 april för information i avloppsfrågan av Tord Bergqvist och Gerhard Larsson.

På mötet beslöts att en protestlista där fastighetsägarna kan skriva sina namn ska skickas runt i byn. Därefter ska en uppvaktning ske på Miljökontoret tillsammans med Finnmarksborna och Gärdås.

Tord

Konferens på hög nivå

En dag fick jag syn på en jätteplog tranor som kom söderifrån. Jag räknade snabbt. Det var 40 stycken. När de passerat mitt hus gjorde de en gir och kom tillbaka i en oordnad flock som sedan cirkulerade över mig i 5-10 minuter. Hade de stormöte? Diskuterade de om de skulle stanna här eller ta en paus? Eller inväntade de landningstillstånd från ”våra” tranor? Dessa var tysta.

Slutligen rätade de 40 upp sig i en osannolikt lång och snörät vänstervinge om 35 och en kort högervinge om 5 tranor och drog vidare norrut.

Yvonne

Hundpensionat i Sillerö

Borith Sundh är innehavare av Sillerö Hundpensionat. Hon erbjuder fullservice till hundägare som måste lämna bort sin hund under kortare perioder.

Hon träffas på Tel 0280 60239

Årets potatisodling

Det är inte bara för att njuta av Bosses körning som Sara Vallgren och Björn Nilsson står bak på potatissättaren, de ska även se till att det inte sätts mer än en potatis åt gången.

I fjol hade vi nybörjarproblem med potatisodlingen, men nu har vi lärt oss! I år blir det idealläge att fortsätta. Bättre samarbete, mindre jobb, läckrare resultat och det för en god sak! Närodlat, biodynamiskt och självförsörjande. Snart reder sig jorden och potatisen längtar ner i den. Vill du hjälpa knölna dit och sen vårda raderna när blasten strävar uppåt för att sedan skörda både egen och gemensam potatis i år? Du anmäler dig till endera Bo

Olsson, Göran eller Yvonne och betalar 100 kronor. För det får du en rad, sättpotatisen i den, och ett gymkort som gör dig berättigad att när som helst komma och rensa ogräset i din rad och även i de rader som är bystugans. Dessutom är det gemensam fika när potatisen sätts, med maskin, och när den tas upp, även det med maskin. (Om du inte vill utnyttja gymkortet mer och gräva själv.) Vid sätt- och upptagningsfikat har vi knytkalasbröd med oss, bara det en upplevelse! Anmäl dig senast 20 maj! Sättningen blir en helgdag när vädret tillåter.

Yvonne

Dina ögon äro elva,
du är brun som knäck och kola,
snart du hunnen är till munnen,
lilla knöl, jag äter dig.

Povel Ramel

Redaktionen

Bo Sunne	Tel	60 115
Tord Brorsson	Tel	60 078
Yvonne Lennartsson	Tel	60 202
Göran Karlsson	Tel	60 244

Fäbodminnen

Som de flesta vet, växte jag upp i Lisslanders, Sillerö. Vi hade ett mindre jordbruk och så fort vi sju syskon kunde hjälpa till, så fanns det alltid något att göra.

Till gården hörde Lömbergets fäbod, dit vi varje sommar i juni ”buffrade” med kor, gris och höms. Ibland hade inte sommarlovet börjat, så vi som var skolbarn fick bo hos någon släkting en vecka eller så.

Jag är i mitten av syskonskaran. När jag föddes 1935, hade just landsvägen förbi Lömberget blivit klar. Dessförinnan kunde man åka häst och vagn ½ mil till Vårtjärnbäcken, men sedan måste man gå ytterligare ½ mil med djuren och all packning. När mina äldsta syskon var riktigt små, blev de burna i lädersäck på ryggen. På senare år har jag letat och lyckats hitta den gamla stigen, fastän det är så länge sedan den användes. Nu är den uppmärkt och vi försöker gå delar av den någon gång om sommaren. Utefter stigen finns vilstenar, där man stannade för att pusta ut. De hade speciella namn, som synd nog inte finns upptecknade. Nu är alla som visste något borta.

Fäbodstugan är inte stor, ett rum med öppen spis och ett litet ”sel”. Det var ont om sovplatser förstås.

De minsta syskonen sov i stugan, men när vi blev äldre låg vi i en lada en bit bort. Där mådde vi gott, särskilt när det regnade och dropparna slog mot sticktaket.

Ladugården hade plats för 4-5 kor, gris och kalv. Utedass tillbyggt på gaveln. Några dagar före flytten var mamma i stugan för att städa, såpskura och blötlägga laggkärnen, för att de skulle svälla och bli täta.

Från början fanns bara den öppna spisen för matlagning och kaffekokning. Det vanliga var en ”svängel” över elden, men jag mins bara en pannring för grytor och en trebent kaffepetter i koppar. Som kylskåp fungerade kallkällan bra. Ett fäbodställe intill hade bakarstuga, där mamma ibland fick baka bröd. Lite senare satte pappa upp ett enkelt kokhus med vedspis. Det underlättade betydligt för mamma. Jag har många gånger undrat hur hon klarade av allt med så stor familj och dessutom mjölkning och allt som hör till det. Korna handmjölkades förstås. Min äldsta syster fick tidigt börja att hjälpa till. En del mjölk såldes till närliggande Råforsens skogsstation, resten användes för eget bruk. Mycket silades upp med täta till filbunke, men det blev också till ost, smör och messmör.

Utanför stugan fanns en stenlagd eldplats, där man eldade under en

Under regnvädersdagar brukade Georg hålla till i "fjösulan" och tillverka olika saker bl a dessa flygplan som Tord och Stuart håller här på bilden, Bernt och Georg.

jättestor, trebent järngryta, ca 30 l, när det skulle ystas. Mamma hällde mjölk i grytan och när den kokat upp, tillsattes löpe. Massan östes upp i ostkärn med snidat mönster i botten och vasslan pressades ur. Ibland gjorde hon en liten klump, så vi fick en smakbit. Det var gott, som keso ungefär. Vasslan kokades sedan i timmar tills det blev en liten grymig klick messmör kvar.

Till smör användes sur grädd och det var ofta vi barn, som drog smörkärnan. Jag minns den goda kärnmjölk, som blev kvar efter smörtillverkningen. På vintern hände det någon gång att vi fick köpesmör och köpelimpa. Då var det fest!

På fäboden var det sällan något godis att få, så de gånger mamma bakade bullar, hade de strykande åtgång. En höjdare var det de gånger vi cyklade till tant Kristin vid Råforsen. Vi hade bara en cykel, som vi åkte på en bit var, resten fick vi gå. Med stor förväntan såg vi Kristin gå till sin jordkällare för att hämta dricka: Pommac, Gravenstein, Loranga, som vi fick köpa för en liten slant. Vi brukade också leta efter en speciell grankåda, som det kunde bli tuggummi av. Man värmden den långsamt i munnen tills den blev mjuk, innan man började tugga. Den blev lila i färgen.

En annan sorts kåda kokade mamma pensalva till korna av.

Den blandades med fett för att bli smidig. Det fanns mycket i naturen som kunde användas. Jag minns hur vi rev mossor, som sedan soltorrades för att bli till strö hos korna. För att få en frisk doft i ladugården samlade vi granris, som hackades och ströddes ut. Om vi såg att någon ko tänkte kissa, så var vi snabbt där med en hink. Det blev i alla fall mindre blött den gången.

Vi plockade naturligtvis olika sorters bär också: hjortron, hallon, blåbär och lingon, som blev till saft och sylt. Mogna hjortron handpressade mamma genom en ren, lagom gles kökshandduk till en tjock bärmassa, ”saft”. Den fylldes sedan på flaskor med hjälp av en tratt och en ”stoppinne”.

Vallarna var ingärdade och det var mycket arbete med att hålla gårdsgårdarna i skick. Korna gick på skogen om dagarna och kom hem vid mjölkningstid. Ibland fick vi bud att de i stället var på väg hem till byn. Då blev det bråttom att hinna ifatt dom och mota dom tillbaka, envisa som dom var. Fram på sommaren, i svamptiden, glömde sig kossorna kvar i skogen då och då och vi måste hjälpas åt att leta. Mamma ”kölade” så det ekade i bergen, men de var ändå svåra att hitta, särskilt om dom låg ner och ingen koskälla hördes.

Det hände att mamma kom in från

ladugården på morgonen och sa: Nu är en ko brunstig och någon av er måste gå till tjuren i Yttermalung med henne. Det dög inte att säga nej, så det blev en vandring på 1½ mil dit och sen tillbaka igen utefter landsvägen, en tröttsam dag. Vid ett sådant tillfälle var min syster, Sigrid, på väg hem och hade 2-3 km kvar att gå. En kusin från Avradsberg kom förbi på sin motorcykel och erbjöd skjuts. Efter stor tvekan åkte hon med. Kossan traskade ensam vägen fram och kom omsider hem hon också.

En sommar gick jag på simskola hemma i byn. Det blev en cykeltur på två mil fram och tillbaka. Jag hade också min tre år yngre bror, Bernt, på pakethållaren. I början tränade vi simtågen på land och det gick bra, men när vi skulle i vattnet, då vägrade Bernt. Jag minns så förargad jag var. I flera dagar hade jag skjutsat honom så långt och alldeles i onödan.

Det blev många mil på cykel den sommaren jag ”läste för prästen”. Jag åkte dagligen till undervisningen i Yttermalung, som började redan kl 8 på morgonen. En dag sa prästen, David Berglund, till mig, att nu ska du be din mamma sila upp extra mycket filbunke, så kommer vi alla till Lömberget och har lektion där om några dagar. Så blev det och det är ett kärt minne.

Mitt i sommaren var vi pojkar, som var stora nog, med hemma i byn för att hjälpa till med slåtter och inkörning av hö. Varmt och svettigt, men om sommaren var god blev ladorna fulla. Ännu värre var det med ”flåhacka” ta upp vinterbehovet av torv till strö i hemmaladugården. Vi hade åtta ”häs-sjegolv” vid Langli, som skulle fyllas. När en omgång torkat, tog vi upp nytt o.s.v. Det var ett mycket tungt och påfrestande jobb, så ett avalkande dopp i Dalälven blev nödvändigt då och då.

Om vädret var gynnsamt, dröjde det ibland in i september innan vi flyttade hem från fåboden. Då hade skolan börjat och vi skolbarn bodde tillfälligt hos någon i byn. Innan landsvägen fanns var det en mödosam vandring på ”buffringsdagen”. Djur och människor

gick alla den smala stigen hemåt. Pappa berättade, att grisen, som vuxit sig stor under sommaren, vid ett tillfälle vägrade hoppa över Styggkärrsbäcken. Han bad då mor Karin att fortsätta medan han själv motade bakifrån. När mamma försvann in i skogen tog grisen mod till sig och skuttade över bäcken för att följa matmor.

För vår mor var somrarna i fåboden det hon längtade efter trots allt arbete och besvär. Allt gjordes för hand, inga bekvämligheter. När hon i maj 1960 gick bort i cancer, bara 56 år, tog det riktiga fåbodlivet slut. Även vår fåbodgranne, Silmans-Hilma, dog samma år. Vi syskon var då vuxna nästan allihopa. Vår yngsta syster var 15 år. Många härliga minnen finns trots allt kvar från livet på fåboden om sommaren.

Georg Efraimsson

Även Len Anna och Klas tillbringade några somrar i Lömberget, de bodde i Elvingstugan och Bygg Rolf vistades hos sin morföräldrar under tre somrar. Här sitter han i mitten mellan syskonen Solvig och Lasse, år 1952 eller 53.

Vida vidders vintervägar

Y: Smal väg, höga plogkanter, timmerlastbilar gör det fullständigt livsfarligt att gå på landsvägen om vintern här i Sillerö. När jag upptäckte alternativet blev jag så glad. Berätta, Göran, hur kom vintervägarna till?
G: Vi ville ha någonstans att gå med hundarna, så vi plogade upp en slinga på gårdet. Den går från min bilverkstad söderut längs östra kanten ända till Pella, sen går den tillbaks norrut på farvägen via Haga. Mitt på slingan finns en

väg tvärsöver gårdet så man kan ta en kortare runda. En väg från bystugan går också till farvägen.
Y: Hur många vintrar har vägarna funnits?

G: Jag tror det är tre.

Y: Vilka gör det här jobbet?

G: Torsten kör först upp där vägarna ska gå och sen kör jag med snöslungan.

Y: Hur mycket tid tar det?

G: Jag har kört fem gånger i vinter och det tar en och en halv till två timmar varje gång beroende på hur mycket snö det är.

Y: Och jag vet att ni gör det här utan ersättning, helt ideellt, men ni ska i alla fall ha tack för det! Det är fantastiskt att få gå där, även utan hund!

Yvonne